

Neviens normatīvais akts tieši nenosaka, cik daudz pašvaldībām būtu jāiesaistās dabas aizsardzībā. Tās var iesaistīties gan valsts noteikto īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (ĪADT) apsaimniekošanā, gan veidot pašas savas, tostarp vietējas nozīmes teritorijas, DB skaidro Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārstāve Laura Jansone. Pašvaldībām, tāpat kā jebkurai citai personai, ir tiesības gan ierosināt dabas aizsardzības plānu izveidošanu, gan finansēt to izstrādi. Tāpat tām ir pienākums iesaistīties dabas aizsardzības plānu izstrādē, piedaloties uzraudzības grupā un sniegt atzinumu par to. Pašvaldības atbilst tūrisma infrastruktūru sava novada vai pilsētas teritorijā esošajā ĪADT, piesaistot gan Eiropas Savienības (ES) fondu finansējumu, gan citus finansējuma avotus. Piemēram, šogad no ES fondu līdzekļiem slodzi mazinošas infrastruktūras ierīkošanu ĪADT sāks vairāk nekā desmit pašvaldības. Plānojot savas teritorijas attīstību, pašvaldībām jāņem vērā likumā noteiktie plānošanas principi, tostarp integrētas pieejas princips — ekonomisko, kultūras, sociālo un vides aspektu saskaņošana. Līdz ar to teritorijas attīstības plānošanai vienlaikus būtu jāveicina arī dabas aizsardzība pašvaldības teritorijā.

Lielāki un mazāki

Pašvaldības diezgan aktīvi realizē lielākus un mazākus projektus, kas saistīti ar dabas aizsardzības jautājumiem, jo vides kvalitāte un bioloģiskā daudzveidība var sniegt arī krietnu pienesumu reģionālajai attīstībai. Kā labs piemērs ir tūrisma infrastruktūras uzlabošana aizsargājamās dabas teritorijās. Šādas teritorijas piesaista tūristus, vienlaikus cilvēki tiek izglītoti jautājumos, kas skar vidi. Daudzi projekti tiek realizēti, sadarbojoties Dabas aizsardzības pārvaldei ar pašvaldībām. Piemēram, tiek rīkoti dažādi izglītojoši semināri skolēniem un arī mazākiem bērniem. Aktīvi šādi pasākumi, piemēram, notiek Siguldā. Tāpat, iesaistoties Dabas aizsardzības pārvaldei un ar Eiropas Savienības Kohēzijas fonda atbalstu, ir atjaunota dabas taku infrastruktūra Siguldā, Gaujas Nacionālā parka teritorijā. Savukārt jau vairākus gadus Vides izglītības fonds ar Saulkrastu novada domes atbalstu rīko Ekoskolu forumu, kurā tiek runāts par dabas aizsardzības jautājumiem, lai varētu izprast lielākus draudus bioloģiskajai daudzveidībai pasaulē un Latvijā. Pagājušā gadā, apzinoties, ka jebkurš liels pasākums neizbēgami atstāj ietekmes uz vidi, foruma laikā tika īstenoti vairāki principi, kas šīs ietekmes samazina — sadarbībā ar SIA *Greenwalk* tika izmantota sadzīves ķīmija ar samazinātu ietekmi uz vidi, netika izmantoti plastmasas trauki, kā arī, apzinoties mūsdienu industriālās lauksaimniecības ietekmi uz vidi, tika samazināts gaļas daudzums dalībnieku ēdināšanā. Kopumā pašvaldības vairāk vai mazāk iesaistās projektos, kas skar iedzīvotājus ikdienā, piemēram, nodrošinot iespēju šķirot atkritumus vai ierīkojot laukumus, kur nodot nolietoto elektrotehniku, ko tālāk var pārstrādāt. Tā Valmierā jau labu laiku ir izveidoti *Eko punkti*, kas paredzēti tikai šķirotajiem atkritumiem. *Eko punktu* sistēma ir izveidota, lai atbalstītu iedzīvotājus — dotu iespēju samazināt atkritumu apjomu, par kā izvešanu jāmaksā māj-saimniecībai, lai cilvēki varētu dzīvot atbilstoši zaļajai domāšanai un realizēt videi draudzīgus paradumus, samazinātu noglabājamo atkritumu apjomu un nodotu izejvielas otrreizējai pārstrādei.

Cementa ražotājs ražošanas procesā izmanto dažādus alternatīvos kurināmos.

FOTO - PAULA ČURKSTE/LETA

LABĀ PRAKSE

Ilgtermiņā domā jau šodien

Aizvien vairāk gan pašvaldības, gan arī privātie uzņēmumi cenšas būt dabai draudzīgāki, tādējādi taupot gan vidi, gan savus resursus

INFORMĀCIJAI Dabai draudzīgi

Īstenojami šodien:

- Atkritumu šķirošana, paredzot tam vietu
- Spuldziņu nomaņa uz energoefektīvām spuldzēm
- Ūdens filtrs krānam ūdens pudeļu vietā

Sarežģītāk

- Automātiska klimata kontroles iekārta birojā
- Iepakojuma efektīvāka ražošana un izmantošana
- Notekūdeņu attīrīšana
- Rūpniecisko ūdeņu atkārtota izmantošana

LATVIJAS ZAĻAIS PUNKTS

Daži labās prakses piemēri

- Mazumtirgotājs Rimi: konteineri pie veikaliem stiklam, PET pudelēm, kartonam/papīram. Specializētās kastes veikalos izlietotajām baterijām un mazajām elektroiekārtām.
- Mazumtirgotājs Maxima: konteineri pie veikaliem stiklam, PET pudelēm, kartonam/papīram.
- SEB banka: samazinājusi atkritumu apjomu, pieaudzis pārstrādāto atkritumu apjoms, samazinājies izlietotā papīra un energoresursu patēriņš uzņēmumā.

LATVIJAS ZAĻAIS PUNKTS

Savukārt šā gada augustā Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments parakstīja līgumu par būvprojekta izstrādi antropogēno slodzi mazinošas infrastruktūras izbūvei un rekonstrukcijai dabas parkā *Piejūra (Natura 2000)* vieta). Mērķis ir mazināt antropogēno slodzi uz Eiropas Savienības aizsargājamiem biotopiem dabas parka teritorijā, nodrošinot bioloģiskās dabas daudzveidības saglabāšanu nākamajām paaudzēm, vienlaicīgi veidojot tūrisma un dabas izziņas infrastruktūru. Cits projekts paredz ierobežot invazīvo svešzemju sugu izplatību dabas parkā. Antropogēnās slodzes radīto seku mazināšanai tiks izvietoti pīti nostiprinājumi un zaru klājumi, kā arī izbūvētas automašīnu stāvvietas, tualetes, velosipēdu novietne, izvietotas robežzīmes, koka barjeras un informācijas stendi. Abi projekti vērsti uz vides saglabāšanu un ilgtspējīgu, tikai Latvijas piekrastei raksturīgu dabas vērtību saglabāšanu, neizslēdzot dažādas atpūtas iespējas piekrastē.

Savukārt šā gada novembrī Liepājas pludmales kāpu zonā sākti aizsargājamo biotopu kopšanas darbi, retinot piejūras kāpu apaugumu un izvācot invazīvos, bojātos un nīkuļojošos kokus un krūmus. Darbus plānots veikt ziemas mēnešos. Savukārt, piemēram, Nīcas centrā šogad iestādīta sudrabegle, lai turpmāk nenāktos svētku eglī cirst mežā.

Svarīgs faktors

Līdztekus uzņēmumi aizvien biežāk realizē projektus, kas tieši vai netieši skar dabas aizsardzības jautājumus. Kā

viens no piemēriem ir novērtējums, cik energoefektīva ir ražošanas ēka, kas būtu jādara, lai palielinātu šo energoefektivitāti, kas ilgtermiņā palīdzētu taupīt uzņēmuma līdzekļus un atstātu pozitīvu ietekmi uz vidi.

Tā, piemēram, pagājušajā gadā par energoefektīvāko industriālo ēku atzīta SIA *Valpro* ražotne Valmierā. Energoefektivitātes paaugstināšanas projekti uzņēmumam izmaksājuši aptuveni 1,5 milj. eiro, no kuriem trešdaļa bija KPFI līdzfinansējums. Uzņēmums veicis kompleksus risinājumus, tostarp mainot ražošanas tehnoloģijas, siltinot ēkas, ieviešot siltuma atgūves sistēmu, kā arī ēku vadības sistēmu uzņēmumā kopumā.

Savā ikdienas ražošanas procesā daudzi uzņēmumi izmanto sašķirotos atkritumus, lai radītu jaunas izejvielas un produktus. Piemēram, PET pudeļu otrreizējās pārstrādes uzņēmums *PET Baltija* specializējas izlietoto PET pudeļu otrreizējā pārstrādē, ražojot PET pārslas. Līdz ar to PET pudeles nenonāk atkritumu poligonos un netiek apglabātas, bet gan no tām tiek ražotas jaunas izejvielas. Savukārt cementa ražotāja SIA *Cemex* cementa rūpnīcā Brocēnos izmantotā kurināmā 80% veido alternatīvais kurināmais. Uzņēmuma valdes loceklis un Brocēnu cementa rūpnīcas direktors Uve Lubjūns norāda, ka gadā tiek izmantotas apmēram septiņas tonnas smalcinātu riepu. Tāpat ražošanas vajadzībām ik gadu tiek patērēti aptuveni simts tūkstoši tonnu no atkritumiem iegūta kurināmā jeb SRF, kura sastāvā ir īpaši sagatavoti cietie sadzīves vai rūpniecības atkritumi, kuri sagatavošanas laikā tiek žāvēti un smalcināti.

Tāpat *Cemex* katru gadu patērē aptuveni astoņus tūkstošus tonnu neitralizētas piesārņotas augsnes, kas nāk no Inčukalna gudrona dīķiem un kam pievienots dzēstais kaļķis, SRF vai koka skaidas. Cementa galvenā sastāvdaļa ir klinkers, kas tiek iegūts, sajaucot krāsnī sadegušā kurināmā pelnus ar kaļķakmeni, smilti un mālu. Jāmin, ka uzņēmums ir arī investējis filtru uzstādīšanai cementa dzirnavās un nepārtrauktas emisiju monitoringa sistēmas ieviešanai rūpnīcā. Tāpat strādāts pie siltumenerģijas patēriņa samazināšanas.

Savukārt alus ražotājs *AS Cēsu alus* veic vairākas aktivitātes, ar mērķi samazināt resursu patēriņu un ietekmi uz vidi. Piemēram, tas šķirot atkritumus, veic investīcijas iekārtu modernizācijā, lieto notekūdeņu attīrīšanas sistēmu, kuras darbības rezultātā veidojas blakusprodukts — biogāze, kas tiek izmantota siltumenerģijai un, izmantojot biogāzi, tiek saražots vairāk nekā 10% no nepieciešamās siltumenerģijas, DB informē uzņēmuma pārstāve Agita Kārklīņa. Savukārt, piemēram, oktobrī *BTA Baltic Insurance Company* (BTA) darbinieki devās *Dabas brīvdienās* sadarbībā ar Pasaules Dabas fondu (PDF) un Dabas aizsardzības pārvaldi. To ietvaros ar brīvprātīgā darba palīdzību tiek īstenoti dabas atjaunošanas pasākumi, atbalstot dabiskas vides veidošanu. Ņemot vērā BTA digitalizācijas attīstību un procesu elektronizāciju, šobrīd uzņēmuma izvēlētais sociālais atbildības virziens ir dabas resursu saudzēšana un atjaunošana, informē uzņēmums. Sadarbībā ar PDF tika izvēlētas piecas nozīmīgas dabas teritorijas dažādos Latvijas novados, kurās nepieciešama sakopšana un atjaunošana, lai nodrošinātu tajās dabīgos procesus, kas cilvēka darbības rezultātā ir izjaukti vai traucēti. Šīs teritorijas bija dabas parks *Pape, Pitraga* (Slīteres Nacionālā parka teritorija), dabas liegums *Eglone*, Randu pļavas un *Ķemeru* Nacionālais parks.

Elīna Pankovska